List 13. **NOVICE** Tečaj XXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 29. marca 1865.

Gospodarske stvari.

Priporočilo za letošnjo pozno spomlad!

Od leta 1775 ni bilo tako pozne zime. Kmetovavci moramo skrbeti, kaj da si bomo za prihodnjo spomladansko setev izbrali, ako bi sneg pred dvemi ali tremi tedni ne pošel s polja. Če nas bo sneg zadrževal, skrbimo, da sadimo več krompirja, turšice, sočivja, pese, in da sejemo moharja, znane dobre živinske piče, ki se zavoljo mrzlote še le prve dni majnika seje. Poseje se ga na en oral (joh) zemlje en mernik (pol vagána) ali na 100 štirjaških sežnjev en bokal (firkelj) *). Kosí se za klajo, kakor je bilo že v „Novicah" rečeno, kadar začne svatje delati; za seme se pa pustí tako dolgo, da svatje dobro izzorí. Mohar dá še drugo manjšo košnjo, ako je letina za-nj; sicer se pa po prvi košnji še lahko ajda seje.

Fid. Terpinc,
predsednik kmetijske družbe.

Primeček k sestavku

„Kmet premalo — gospoda preveč."

Želeti je, da vsakter sadjorejec pazno prebira gosp. L. Pintarjev sestavek in da se vêde po njegovih naukih; kmali mu bo obila rodovitost povrnila trud in stroške.

To govorim po svoji lastni skušnji.

Kadar sadno drevje sadim po vrtu, mi je prvi namen, da mi drevje obilo zaželenega sadú donaša, — drugi namen pa je, da mi, kolikor se s prvim namenom vjema, tudi z lepo podobo vrt kinča, pa le toliko i nič več, sicer se prvi namen sadnega drevja vniči, vrh tega pa tudi drugi namen ne doseže, kajti z ozirom na lepo podobo vedno rezano drevje ostarí in sključenemu ježu podobno vrt grdí.

Zasadil sem si vrt — tega je že 35 let — z visocim in nizkim drevjem, krajšal sem od začetka lesne mladike, plodni les pa večidel puščal, — in hvala Bogu! vsako leto mi rodijo zlasti pritlikovci, da se memogredoči čudijo, mislé, da lega vrta to dela, ker drugod ni drevje tako rodovito. Al ta je prazna. Pripravno obrezovanje dela to.

Da se drevó, naj je pritlikovec ali visokovec, lepo raznaša, treba je, kadar ga sadiš, paziti na to, da se korenine prav prirežejo, in kadar jih z zemljo zakrivaš, lepo na vse strani raztegnejo, nikar pa ne podvihajo. Ravno to, da so korenike v zemlji proste, storí, da rastejo tudi vrhovi na vse strani in drevesu delajo lepo podobo.

Kar se tiče rodovitosti, tudi ni prezreti, da stare veje po drevji onemorejo, deblo in vrhovi so pa še pri dobri moči in rasti. To marni drevorejec kmali opazi iz tega, da tako drevje iz debla ali vrhov odganja čvrste mladike. Zato poreže stare veje blizo takih mladik in omladí drevo, da mu naprej rodí zaželenega sadú.

Dr. Orel.

*) Na vrtu kmetijske družbe ljubljanske na Poljanah je naprodaj seme moharjevo.

Gospodarski pomenki.

O ribištvu.

Iz lutomerskega okraja na Štajarskem smo prejeli sledeče vprašanje:

„Ker večkrat v „Novicah" beremo, da Vas kmetje prašajo za to ali uno, in vselej podučljiv govor dobivajo, Vas vprašamo tudi mi o ribičiji: ali je še zdaj gosposka ali kmetiška? V naši občini gré vse narobe; naši občani so ribičijo imeli dolgo vsi vkup v najemu od gosposke gornje Radgone; pred 8 leti je vzelo 6 kmetov tihoma ribičijo v najem, drugih 13 so pa odstavili. Vprašamo Vas tedaj, ali so še zdaj ribičije gosposke ali kmetiške, ker smo čuli, da je nek časnik oznanil, da ribištvo spada občini kakor lov, kterega je tudi pred gosposka imela. Nekteri pravijo, da so poslanci pozabili ribičije omeniti in da zato ostane vsikdar gosposka. Zato lepo prosimo, naj nam to reč „Novice" razjasnijo.

V imenu več kmetov."

Nate odgovor na to vprašanje, s kterim Vam naznanjamo dotične cesarske postave.

Na neko pritožbo je c. kr. ministerstvo notranjih oprav 24. oktobra 1850 pod štev. 22748 ukazalo, da sploh po vsej deželi veljavne ribiške pravice do tistihmal po starem ostanejo, dokler se ta reč drugače ne prenaredí; ob enem se je pa s tem ukazom reklo, da se je ravno takrat začelo posvetovanje o teh prenaredbah. — Po razglasu c. kr. deželnega poglavarstva od 12. marca 1852 je c. kr. ministerstvo notranjih oprav po dogovoru z ministerstvom pravosodja, kmetijstva in rudninstva oklicalo, da po patentu, s kterim so bila zemljišča desetine in tlake rešena, niso bile ribiške pravice preklicane, in da tedaj ostanejo, kakor so bile pred 1848. letom. Kjer pa so takošne razmere med lastnikom in vživavcem ribarije, da spadajo pod postavo 7. septembra 1848. leta, tam naj komisije, ki so postavljene za zemljiščino odvezo, to reč doženó.

Po teh postavah, ki še do danes veljajo, so tedaj ribiške pravice take, kakor pred 1848. letom.

Dostaviti imamo le to, da te postave je razglasilo c. kr. kranjsko deželno poglavarstvo; al ker se pozivljajo povsod na ministerske ukaze, se more misliti, da veljajo za vse dežele našega cesarstva, tedaj tudi za Vas Štajarce.

Da je resnica, kar smo Vam ravnokar povedali, se morete popolnoma zanesti. Očitno pa je tudi, da ribištvo in lov potrebujeta nove vredbe in novih postav.

Vredništvo.

Kdaj je pravi čas les sekati?

Iz D—ca se nam naznanja želja, da bi „Novice“ o tem vprašanji kaj več povedale. Iz srca rade; al ta stvar je bila v „Novicah“ leta 1846 v 5. in 6. listu, in potem od 12. lista v mnogo listih, posebno po skušenem gosp. Jurju Pajku, tako obširno, na drobno in temeljito razložena, da vse bravce, kterim je ta reč mar, napotujemo na one liste. Naj tedaj, kdor ima „Novice“, vzame omenjene liste v roke ali si jih izposodi.

Ozir v starodavne čase.

Stare stavbe na kolih.

Spisal P. Hicinger.

(Konec.)

Kar se tiče ljudstev, ki so v imenovanih raznih dôbah stanovala na švicarskih in bavarskih, sme se pristaviti tudi na slovenskih jezerih, za ta del učeni možje vse le bolj še ugibajo ali presojujejo. Gotova zgodovina vseh teh straní se začenja še le s početki Julija Cesarja, ki je 60. leta pred Kristusom vojsko jel čez Snežnike voditi. Tadašnji Celti ali Galijani, pa tudi Noričani in Panonci so že davno poznali železo in jeklo; noriško jeklo in jekleno orožje je od nekdaj daleč slovelo, če tudi ni resnica, da bi je bil že grški pesnik Homer poznal, zakaj grška beseda *νῶροψ χαλκὸς* se večidel ne razlaga za noriško jeklo, temuč za svetlo kovino. V tisti čas tedaj, ko so Rimljani zmagali celtiški narod, k večemu segajo le tiste stavbe na kolih, kjer se je zraven brona tudi železo našlo, to je, deloma pohištva v novograškem in bilskem jezeru v zahodnjem Švicarskem. Tista jezerska selišča, kjer se nahaja samo bron, morajo po takem stareja biti in utegnejo segati v tisto dôbo, ko so se Grki in Jutrovci še bíli z bronastim orožjem. Tako grški pesnik Homer o trojanski vojski krog 1200. leta pred Krist. ne imenuje samo bronastih čelad in oklepov, temuč tudi bronaste pušice, sulice, loke in sploh bronasto orožje; tudi v dneh izraelskaga kralja Davida se kaže, da je bilo bronasto orožje že bolj rabljeno, ker znani filistejski Golijat je imel bronasto čelado in oklepnico zraven železne sulice, Jesbibenob pa je tudi sulico imel bronasto (1. kralj. 17, 7; 2. kralj. 21, 16, po hebrejskem viru). Pa Rimljani so že sploh imeli železno orožje za napad, le za bran pri čeladah in ščitih se je po večem ali manjšem delu še rabil bron; tudi mnogotero domače orodje, ki se sedanji čas dela le iz železa ali jekla, je bilo tadašnje dni še bronasto.

Če se dalje vpraša: kakošnega naroda so bili ljudjé z bronastim orodjem, ki so stanovali v tacem pohištvu na jezerih, je odgovor različen.

Na eni strani se trdi, da tisti ljudjé so bili prvinci celtiških naselnikov; na drugi strani pa se meni, da ljudstvo iz „bronove dôbe“ so bili drugačen, in sicer stareji evropejski narod. Kar pa se tiče tistih jezerskih stanovališč, kjer se je našlo samo kamnato orožje in orodje, so marsikteri učeni preiskovavci take misli, da tadašnje ljudstvo je bilo še stareji, reven in malo izobražen evropejski narod; primerjajo pa, da je bilo to ljudstvo sorodno z iberskimi prvinskimi stanovavci v nekdanji Španii in Galii, ali pa s čudskimi najstarejimi naselniki na Švedskem in Danskem. Vendar vse to se za zdaj do trdnega še ne dá določiti; po imenovanih najdbah pa bi se utegnil že konec storiti tistim glasovom, ki nočejo vediti za drug star narod v srednjih evropejskih straneh, razun za Celte, in so doslej pri vsaki starinski najdbi le kričali: celtiško, celtiško!

H koncu se še vpraša: zakaj in čemu da so se nekdanji čas taka pohištva stavila na jezera in na kole?

Učeni možje na Švicarskem menijo, da slabotni prvinski narod si je sploh izbiral stanovališča le na vodah, da se je lože branil divjim zverinam in sovražnim sosedom. Vendar se komaj verjame, da razun teh staveb na vodi niso bila nobena druga pohištva na suhem; enaka je utegnila biti raba, kakor pri sedanjih stanovcih v novi Zelandii. Ob času, ko se je ribištvo dobro obnašalo, so se držali na jezerih; drugekrat so stanovali na suhem, ter so zemljo obdelovali, ali so z lovom se pečali. Ravno tako so ob času sovražnih napadov na vodo se vmikali, ondi svojo družino in svoje imetje branili; ravno na to kaže ta okoliščina, da je mnogo tacih staveb na kolih z blagom in z živežem se našlo obilo založenih. Po izgledu sedanje nove Zelandije se utegne še eno soditi, da namreč kamna in bronova dôba nekdaj niste bili tako natanko ločeni, kakor nekteri preiskovavci menijo. Domači ondašnji stanovavci, posebno bolj revni, namreč rabijo še kamnato orodje zraven železnega; in ravno tako je nekdaj še kamen zraven brona se rabil, dokler železo ali prav za prav jeklo ni preseglo obojega.

Slovansko slovstvo.

* *„Književnik“, časopis za jezik i poviest hrvatsku i srbsku i prirodne znanosti, uredjuju i izdaju dr. Fr. Rački, V. Jagic, J. Torbar, godina 2. svezak I. Letna naročnina (na vse 4 vezeke po 8—10 pôl) 5 gold.* — S tem vezekom nastopil je s pomočjo „Matice ilirske“ „Književnik“ drugi svoj tečaj. Jugoslovanu, kteremu ste znani zlasti slavni imeni izvrstnega zgodovinarja dr. Rački-ja in jezikoslovca Jagica, pač ni treba priporočati „Književnika“, kteremu je tudi namen pospešiti slovstveno slogo med bratinskimi tremi rodovi: srbskim, hrvaškim in slovenskim. Da se mu po sreči izide!

* Omladina srbska „Zora“ izdala je sliko najslavnejšega srbskega pisatelja Vuka Štef. Karačića, in namenila polovino čistega dohodka zalogu, iz kterega se bodo izdajala Vukova slovstvena dela, polovino pa zalogu, iz kterega se Vuku postavi spominek. — Slika veljá na belem papirji 1 gold., na kineškem pa 1 gold. 30 kr. „Novice“ rade sprejmó naročila na njo.

* 5. marca t. l. izšel je v Lvovu 1. sešitek zopet oživljenega ruskega časnika „Meta“, kteri je bil lani s 4. sešitkom ustavljen. Vrednik mu je g. Ksaver Klimkovic, letna naročnina 6 rubljev. Skoraj izključljivo je namenjen politiki, lepoznanski del nadaljuje časnik „Niva.“

* Z mesecem aprilom začnó v Pragi vsaki dan izhajati „Narodni Noviny“; namenjen je ta list politiki, národnemu gospodarjenju, gospodarstvu in obrtništvu. Vrednik mu je gosp. F. Šulc.

* *Servus Petelinček* se imenuje šaloigra, ki jo je gosp. Miroslav Vilhar poslovenjeno po nemški ravnokar dal na svetlo.

* Na več vprašanj, kaj je neki z lani naznanjenim „Jugovićem“, da še dozdaj ni o njem ne duha ne sluha, odgovarjam, da se še zdaj držim prve svoje pogodbe in da me ni volja spuščati se v denarstvene neprilike. „Jugović“ toraj kakor časopis ne more na

svitlo in to zarad premalega števila oglasivših se prijatlov. Ko bi se bilo na Slovenskem vsaj 200 podpornikov našlo, bil bi „Jugović“ že davno med občinstvom. Namerjam zbrane in obljubljene še nektere rokopise (v slovenskem in srbsko hrvaškem jeziku) v letošnji jeseni v zabavni knjižici izdati, ako mi sreča tudi tukaj ne spodletí. V ostalem več o tem ob svojem času.

V Zagrebu 25. marca 1865. Ljud. Tomšić,
slušatelj kralj. učiteljišča.

Vojaški oče naš.

Oče naš, Bog Gospodine,
Ki z nebesne gor višine
Pravo vladaš dole sve,
Ki na zemljo blagor liješ
In za rate šibe viješ,
Čigar ime sveto je!

Daj v kraljestvo svoje slave
Dojti nam, če boj krvavi
Siloma potolče nas;
Jaki Bože, Ti nas vôdi,
Volja Tvoja v vék se zgôdi,
Jer smo Tvoji svaki čas!

Daj nam kruha — ne obilo
Samo le za tvrdo silo —
Za vojaške lake dni;
Zbriši nam zagrešne čine,
Tudi dušmanu krivine,
Ki če piti našo kri!

Verni dragoj domovini
Stati čemo slavski sini,
Kadar boja poči dan;
Ali zmagane psovati,
Drzno mor in rop iskati,
To skušnjavo tiraj v stran!

Oče! jači našo snago,
Kloni nam slovito zmago,
Reši nas od svakog zlá!
Večni! Tebi se priznava
Vekovita čast in slava,
Amen, amen, slava sva!

V. Orožen.

Ozir po svetu.

Pisma iz Srbije o Srbii.

(Dalje.)

Tudi vasí od Smedereve in sploh v notranji Srbii so vse drugačne kakor ob Savi in Donavi — na švabski granici. Hiše niso blizo skupaj; sosed ni blizo soseda, in vasí niso z grabni, zemeljskimi nasipi in mejami ograjene; nego hiše so na samem, vsaka rodovina ima, kaj bi rekel, v sredi svojega polja in svojega velikega zemljišča tudi svoje potrebno poslopje. Pa kmetje (seljaci) imajo tukaj več zemlje, polja in host, kakor naši grajščaki. V notranji Srbii so vasí sila velike, imajo po 200—400 in še več hiš in se razprostirajo po dve, tri ure v daljavo in širjavo. Beč (Dunaj) naj se skrije pred srbskimi vasmí; on ni proti njim nič! Tudi so tù hiše in vasí, kar se dá, od cest oddaljene in skrite. Sosed soseda niti vidi niti ga doklicati more. Ako se sosedu hiša upali, se sovaščanu ni treba ognja bati; še ne vidijo ga vselej ne. Tudi se ne pozná, kje jedna vas neha in se druga počne, ako jih temne hoste itd. ne ločijo. Vse izgleda, kakor da bi bili po Srbii sami grajščaki, kajti leséne, večidel lepo pobeljene in z opeko krite hiše izgledajo ko mali posamezni gradiči. In vsa zemlja izgleda kakor kaka jaka, nepregledljivo velika trdnjava, kajti velikanske ograje se vlečejo ko zidovje trdnjav vse križem, sèm ter tjè, okoli in okoli, naprej in naprej. In po tej trdnjavi so na topomet do topometa hiše namestene ko mali gradiči, hiša hiši v podkrep in v odbran. Mislil bi človek, da stojí trdnjava za trdnjavo, trdnjava pri trdnjavi, zid pri zidu, šanca pri šanci. Al po tej neizmerno veliki trdnjavi in po šancah ne vidiš krvožejnih trum vojaških, nego miroljubne, veselo popevajoče in na dudlo dudlajoče poljodelce. Tam vidiš trume pohlevnih ovác, tam trume mirnih goved, tù trume svinjskih svinj itd. Te trume se premikujejo iz ograje v ograjo; danes so tam, jutri tam, kakor vojska v trdnjavi iz šanc v šance. In namesti trobentačev, ki kličejo na boj, vidiš tukaj pri trumah v mirnih šancah junaške pesmi popevajoče in veselo na dudlo dudlajoče pastirje.

Kamnitih hiš je po Srbii malo, kajti kamna je tukaj malo. Tudi iz opeke zidanih je malo, večidel so take-le: 1. Leséne in lepo pobeljene; 2. leséne iz hlodov in brun, pa nič pobeljene; 3. hiše na pol leséne in pol zidane, imajo namreč leséna rebra in med rebri je zid iz opeke. Ta opeka pa večkrat ni opeka, nego je samo na solncu posušena ilovica, ki ima samo podobo, a ne barve in trdnosti opekine, še manj njeno valjanost. 4. Hiše iz plota, ki so ali z blatom ometane in pobeljene, ali pa ne. 5. Tudi se nahajajo hiše pod zemljo. Skopá se prostorna in globoka jama, pokrije se z zemljo, v nji se naredé potrebna predala, ognjišče, dimnik se napeljá iz nje, in evo ti najtoplejo hišo brez vseh stroškov in ktera še pogoreti ne more. — Vsaka hiša pa, bodi si še tako slaba, ima za vsako ognjišče in za ogenj v veži svoj dimnik. Kolikor ognjev, toliko dimnikov. — Strehe so večidel iz žlebaste opeke; plošate opeke za streho še tukaj nikoli vidil nisem; tudi se nahajajo po kmetih strehe, pa redko ali iz dolgih dil ali iz slame, pšenične ali koruzne; ali slama nikakor ni vezana, še manj v kakem redu na streho položena, nego nameče se je z vilami gori, kolikor se misli, da je je dovolj proti mokroti. Tako lepo vezanih slamnatih streh, kakor so po Kranjskem, Srbin še vidil ni. Malih krovnih desak (šinteljnov) tukaj ne poznajo, kajti naši Kočevarji so dalječ. V Beligradu so nektere hiše tudi z bakrenim ali z belim plehom krite. Po hišah tukaj nimajo tacih pečí kakor pri nas za krušno peko; po mestih so zato posebni peki, po vasèh pekó tenak opresen kruh brez kvasa ali na kakem plehu ali v žerjavici na ognji v veži. Zakopajo ga v žerjavico, kakor naši pastirji krompir. Vsaka hiša ima grozno veliko vežo; na sredi veže pod dimnikom gorí velik ogenj noč in dan. Slobodno bi rekel, da je to večen ogenj, kajti velik je strašno in ne vgasne skoraj nikoli, posebno pozimi ne. Na tem ognji se kuhajo v velikih loncih naprej in naprej zelje, fižon, krompir, kukuruza, pšenica in druga obična srbska jela. Na njem se pa pekó buče, jajca, krompir, kruh, nad njim pa na ražnu se vrtijo celi koštruni, kozli, purani, kokoši, gosí, večkrat, kadar je kaka svečanost, tudi celi voli in krave z rogmí na glavi. Kuhane kukuruze in pšenice, na žerjavici pečenih jajic, kruha, mesa, buč itd. nisem še nikjer vidil kakor v Srbii; in Srbi to, jedno kakor drugo, radi jedó. — Okoli ognja sedijo zimski čas noč in dan stari in mladi, možki in ženske in gledajo zamišljeno va-nj. Okoli ognja v veži ljudjé na goli zemlji spijo in jedó, tù se rodijo, živijo in mrejo. Postelj, miz, stolov, klopí in vilic jim ni treba. Nekteri imajo nekake mize, to je, neke male okrogle dilice na nogah za ped visocih; kadar je treba jesti, prinesó to dilico k ognji in počenejo okoli nje. Nekteri imajo tudi male trinogate stole kakor naši čevljarji. Večidel pa nimajo niti jednega niti druzega. Postelj nima nihče. Žlice imajo večidel z raznimi barvami malane, na kterih so vpodobljeni ali Kristus na križu, ali mati božja, sveti Juri na konji ali kak drug svetnik. V marsikteri hiši ni viditi druzega nič, kakor samo štiri stene, nad njimi streha, kroz njo napeljan dimnik, pod njim večni ogenj, okoli kterega se rodijo, živijo in umirajo ljudjé na golih tleh. Druge hiše imajo pa na vsaki strani veže po jedno ali po dve sobi. Se vé, da so prazne in da ne vidiš nič druzega kakor štiri stene, po stenah puške, sable, pištole, handžare, podobe Kristusa, matere božje, ruskega cara in kneza srbskega. Postelj, miz, stolov, klopí ni treba. Šipe v oknih so sploh iz papirja, kar je res na vsaki način prav praktično. Res da se kroz nje dobro ne vidi, pa kdor hoče okoli gle-

dati, naj gré vén; če se šipa raztrga, lahko v žepu drugo domú prinese. Večidel je po sobah tudi ognjišče. In kjer je imajo, ljudje po sobah prebivajo in pozimi na večni ogenj na ognjišču gledajo, kuhajo rakijo in pekó jajca. Se vé, da je od ognjišča dimnik napeljan.

(Dalje prihodnjič.)

Stanovniki svetá številjeni po veri.

V Evropi po najnovejših preiskavah živí zdaj 262 milijonov kristjanov, 6 milijonov muhamedancev, blizo 4 milijone židov (judov), —

v Azii 600 milijonov buddahitov in brahmahitov, 50 milijonov muhamedancev, 10 milijonov kristjanov in pol milijona židov, —

v Afriki 100 milijonov muhamedancev, 50 milij. paganov (ajdov), 4 milijone kristjanov in 1 milijon židov, —

v Ameriki 57 milijonov kristjanov in blizo 2 milijona paganov, —

v Avstralii blizo poldrugi milijon kristjanov in ravno toliko paganov.

Po takem v vseh delih svetá biva okoli 600 milijonov buddahitov in brahmahitov,
335 milijonov kristjanov,
160 milijonov muhamedancev,
5 milijonov židov,
54 milijonov paganov.

Ker nekteri naših bravcev ne vedó, kaj so brahmahiti in buddahiti, jim povemo, da brahmà je Indijancem stvarnik in vzdrževavec svetá, ki je človeka vstvaril, sveto pismo mu razodel in svete postave. Malajo ga sedečega na labudu in s 4 obrazi, s kterimi gleda na vse strani svetá. Tudi s solncem enačijo to božanstvo, ktero na vès svet gleda in vse oživlja. — Buddha, v sanskritu moder, je častno ime Sâkja mûnia, osnovalca zopet druge vere indiške. Sâkja mûni je bil rojen 1000 let pred Kristusom. Med Indijanci je budahistov sila veliko; poglavni nauki njih vere so: Najviše bistvo vlada svet; ker je nevidljivo, se ne dá v nobeni podobi izraziti; modro je, pravično, dobrotljivo, milostljivo, vsemogočno; človek ga najbolj častí, ako ga tiho premišljuje; pobožnost pelje v zveličanje; človek tedaj ne sme preklinjati, ne lagati, nič živega umoriti, ne krasti, ne maševati se, čedno in zmerno mora živeti, milošnjo deliti, mesene nagone zatirati. Ako človek tako živí, že na svetu doseže čast buddha ali modrega, po smrti pa se zedini z najvišim bitjem. Duša tacega človeka pa, ki je že na svetu malopridno živel, se rodí zopet v živinskem životu. Duhovni buddistov brijejo glavo, se ne ženijo in živijo skupaj večidel v samostanih; v tem se bistveno ločijo od duhovnov brahmistov, kterim je zakon sveta dolžnost. — Mahumedanci so spoznovavci Muhamedove vere, ki je Turkom prvi prerok.

Pisma slovenskega učenika
svojemu bratu.

(Dalje.)

18. Pismo.

Pod Ratitovcem na Gorenskem.

Dragi brat! Z današnjim listom Ti skončujem popis svoj o Dunaji. — Koračil sem po mestu in predmestjih tako, da so že mravljinci mi po nogah se glasili. Predmestje „Maria Hilf“ mi je bilo znamenito zraven mnogo drugih rečí tudi zato, ker je tù (če sem bil prav podučen) leta 1848 pridrl ban Jelačić s svojimi hrabrimi Hrvati nad spuntani Beč; od tega časa so menda vrli graničarski junaki še zdaj gori po Nemčíi pri nekterih republike-lačnikih na glasu, da hrustajo človeško meso! Skozi Nemčijo napovedani prehod avstrijskih hrabrih krdel v boj nad Dance je bil lanskega leta probudil vnovič tiste surove pripovedke o Hrvatih — akoravno so oni domá mirno kmetovali — da se človek res ne more prečuditi, kako da nekteri avstrijski rodovi, zlasti Slovani, toliko neprijatlov po svetu imajo. — Po obhodu mnozih lepih cerkvá dospel sem slednjič do Franc-Jožefovih mestnih vrat. Še le leta 1857 dozidane so res pravi kinč dunajskemu mestu in z dvornimi vrtami vred edini ostanek starega trdnjavskega obzidja. Nadjati se je, da boste oboji ostali v spomin poznim vnukom; bilo bi res takih, z velikimi stroški dovršenih zidarij tudi škoda podirati. Če stare rimske zidove varujejo kot svetinje, kjer jih še kaj stojí, zakaj bi tudi novejšim okusnim stavbam ne privoščili častnega mesta in ohranitve prihodnjim časom. — Franc-Jožefovim vratom vrstite se na obe strani dve veliki, v anglo-saksonskem ukusu sezidani vojašnici, ki ste tudi delo najnovejših časov. — K sklepu naj omenim še Donavinega kanala, ki opasuje stari predmestji „Leopoldstadt“ in „Jägerzeile“, in ju ob času velikih povodinj mnogokrat v velike stiske in zadrege spravi. Čez ta kanal drží mnogo mostov; enega so še le lani na novo zgotovili ter mu dali zgodovinsko ime „Aspernski most.“

Čas hití. Treba je bilo slovó dati dunajskemu mestu.

Pospremi mi sedaj, dragi brat, ki si bil že tako dolgo v duhu moj popotni tovarš, zopet na povratu proti ljubljeni domačíi. Vidila bova še marsikaj; le škoda, da bo „lukamatija“ tudi zanaprej uganjal svojo navadno nevošljivost in nama le redko ktero reč bolj natanko pogledati privoščil.

Komaj zapustimo južni kolodvor, že smo vštric krasnega Schönbrunskega grada in raznovrstnih njegovih poslopij, drevoredov, perivoja itd. — Postaja „Hetzendorf“ kaže nam zopet drugo, po cesarici Maríi Terezíi zidano grajščino, ki ima neki čez poldrugi sto sob. Ta okolica je posebno znamenita tudi zato, ker je imel tù leta 1683 karabogdanski hospodar Kantakucen svoje taborišče. Pomagal je s svojo vojsko nevernemu Turčinu pri obsedi dunajskega mesta, akoravno je bil sam tako iskren katolik, da si je dal postaviti na tem mestu kapelico, v kteri se je slednji dan sv. maša služila. — Skozi ravna polja in memo rodovitnih vinogradov pohitimo naprej, se pomudimo na postajah „Bertholsdorf“ in „Brun“, in pridemo zatem v „Mödling.“ Tukajšnja kolodvorska poslopja so kaj lična, in ker ima ta kraj eno zmed najlepših okolic, s kterim se Dunaj ponaša, ni čuda, da le-sem radi Dunajčani zahajajo. Od le-tod pelje tudi stranska železnica v cesarski grad „Laksenburg“, kteremu dajejo nekteri celó predstvo pred Schönbrunom. Ogledati Laksenburg-a ni mi bilo mogoče. Tù v bližavi Laksenburški Te v duhu danes zapustí ter Te srčno pozdravlja Tvoj iskreni brat

Jože Žlindrovič.

Zabavno berílo.

Podgrobje.

Narodska pripovedka.

Nahajajo se po svetu kraji, kjer se človeka nehotoma polasti neka otožnost, akoravno potovaje po njih ne vidi nikake spomenice, ktera bi mu naznanjala povestnico tacih žalnih mest. Kamor se človek ozre, vse je tiho, in vendar čuti se, kakor da bi vsak kamen, vsaka travica kakor nemi svedoki žalostnih dogodeb popotniku kazali: „Tukaj pripetila se je nesreča!“

Enak kraj se nahaja poleg mesta J—. Dereča reka blizo njega stisnjena je med dve visoki gori ter se, od skalnatega jeza zastavljana, mučno vali skozi sotesko. Oprostena pa kraj jezá skalnatih ovér prekucuje se s strašnim šumom v prepade, peni, suče in svedrá se v divjih vrtincih ter razdeli kmali v dvoje korit, delaje majhen otok. Naprej tje pa vodeni šum potihne, vrtinci prenehajo in zopet v strugo zedinjena reka teče mrtvaško-tiho med obrežji s košatimi hrasti pokritimi. Dolina se hipoma okrene, obrežja sklepa leseni most, raz kterega se v daljavi kaže odprti svet. Al precej korakov je še do tje, in mi nahajamo se še vedno — rekel bi — v dragi smrtnega spanja.

Jasni jesenski dan nagnil se je bil že k zapadu; mrak vedno bliže primikoval se je zemlji in iz daljave razlegali so se glasi zvonov, k češčenju Mariinemu opominjevaje, ko se je v ti žalostni okolici potujočemu zaobrnila pot od reke ter pripeljala me na dolgočasni mrtvoresnobni prostorček. Omejen je bil na eni strani z gostim gajem, ob drugi pa s tihim jezercem, v čigar tamnem zrcalu so se ogledovale ob njegovih bregovih stoječe visoke jelke in mecesni. Od tihega jezerca pelje steza na nizki brežulek, ki je zaraščen z velo travo in divjo prapretjo, in na kterem stojí star, strohnjen, že nagnjen lesen križ. Iz gaja glasila se mi ni ne ena ptičica; ni se gibal noben drevesen listeč in ne najmanjša sapica ni uznemirjevala v tihih sanjah počivajočega površja jezernega. Otožna tihota vladala je okoli in okoli kakor da bi bilo vse življenje pobegnilo od tod. In to je ono mesto, ki ga narod imenuje: „podgrobje.“

Ne dalječ odtod stojí na drugem golem gričku mala cerkvica, posvečena „vsem Svetim.“ V podnožji gričkovem razprostira se livada, sred nje pa izvira izpod samotne pečine bister studenček. Ondotno ljudstvo prilastuje temu virčeku zdravilno moč in celó iz daljave dohajajo le-sèm betežniki, da zajemajo iz njega okrepčalo onemoglosti svoji. — Pa tudi še drugo vero stavi priprosti narod v moč te bistre vodice. Malokdo namreč pride le-sèm, da bi si ne napravil v bližnjem vrbovji križica ter vrgel ga v studenec, ali da pogleda, ali križec, ki ga je pred kaj časom izročil bistrim valovim, še plava po površji ali pa je že potonil. Gorjé mu — pravi prazna vera narodskega glasú — čegar križec se potopí; kajti čez leto in dan gotovo ga krije črna zemlja. — Nekoliko križecev vidil sem še plavajočih po površji osodepolnega studenca; al na dnu njegovem ležalo jih je tisoč tisoč potonjenih.

Bližala se je noč. To me je gnalo, da prej pridem iz otožne tukajšnje samote; tebi pa, ljubi bravec in draga bravka, zapišem tù povestnico tega žalnega kraja.

Ondi, kjer zdaj tiho jezerce pod brežulkom razlito počiva, tekla je v davnih časih reka, vrtivša silna kolesa ondašnjega mlina, kjer je živel gospodar, o kterem si je narod pripovedoval čudne rečí. Bil je človek ohol in strasten, prava muka svojih sosedov. V divjosti svoji pretepati in pobijati ženo in posle, bila mu je skorej vsakdanja reč. Toraj ga je čez nekoliko let žena, ker ni mogla prenašati okrutnosti njegove, zapustila ter živela v borni bajtici prek reke. Samo proti edincu sinu svojemu Vidu obnašal se je mlinar človeško. Vid bil je lep in dober mladeneč. Živé z očetom svojim prizadeval si je na vso moč, divjost sleči očetu. Zvesto pa je tudi skrbel za premilo mater svojo ter se poln otročje ljubezni trudil na vsaki način, da bi ji celil rane, ktere ji je zadajala očetova neuljudnost.

V ti okolici bival pa je tudi še drug dolgočasen mož. V divjem zakotji, dalječ od ostalih prebivavcev bil je dom krvnikov (rabeljnov, frajmanov). Krvniki bili so v onem času ljudje obče črteni. Slednji se jih je ogibal bolj kot najhujšega hudodelnika. Iz vsakega društva bili so izobčeni. Stanovanja bila so jim odkazana zunaj mest v pustih krajih, kterih ni nihče obiskaval. Človek žalnega tega opravila ni imel prijatlov pa tudi ni smel nikomur prijatel biti. Predsodbe, ki so mu srca ostalih stanovnikov zapirale, zapirale so mu tudi celó njihove cerkve. Krvnikom bilo je le toliko dovoljeno, da smeli so v kapelici kraj žagrada s svojo družino in s svojimi posli, ločeni po zaprtih durih od ostalega ljudstva, pri službi božji nazoči biti, češ, da celó molitev njihova skruni pobožnih množic trume. In tako mrzenje prehajalo se je iz roda v rod. Sin krvnikov podedoval je po očetu zasramovanje in s tem tudi njegovo domovje in žalostni poklic. Hčeram bilo je edino le zasramovanje v last in delež. Dolgočasno stanovanje krvnikovo bil mu je tako rekoč vès svet. Samo v njem in nikjer zunaj njega mogel je živeti; samo v njem mu je bilo prisojeno umreti; z ostalimi prebivavci ni imel nikakoršne družbe razun v — grobu. Edini grob pobratil in sprijaznil ga je z razkačenim sosedstvom. (Dal. prih.)

Dopisi.

Iz Ruš pri Mariboru 26. sušca. D. G. *) — Vsa narava je letos narobe; starodavni vremenski preroki so prišli na kant. „Sv. Matija led razbija“ — pravi stara pratika; al letos ga je dosti našel, pa ga ni posekal. Še le zdaj se je najhujša zima začela; snega imamo toliko, da je groza, mraz pa huji ko o božiču. Teško, da bojo planinski kmetje pred binkoštmi sejati začeli, ker imamo snega 6 do 7 čevljev; na našem Pohorji ga je v nekterih krajih po 2 sežnja na debelo. Kar se tiče druzega življenja, nam tudi tukaj prav slabo gré; živeža je res še nekaj prirastlo, al za denar je strašna stiska. Pri nas je pridelek samo ta, da deske na Hrvatsko in Ogersko pošiljamo; al letos nihče ne popraša po njih. Še eno naj omenim; pridelalo se je več let obilo domačega olja tukaj; al letos ga tudi pomanjkuje; priča temu je, da so lani na ruški preši olja naredili 4200 pintov, letos samo 650.

Od sv. Jurja v slov. goricah 24. sušca. — Preselivši se zopet v slovenske gorice sem naletel tukaj na lepo slovesnost. Častiti gospod župnik J. Dolinšak so s svojimi farani praznovali 14. t. m. veseli dan. Blagoslovil se je namreč novi oltar na čast sv. Cirilu in Metodu; slovesnost to so prečastiti gospod dekan iz sv. Lenarta s svojim ogovorom posebno povikšali. Novi oltarček, kteri vrlo lepša cerkvico, je podobar Potočnik iz slov. goričke sv. Trojice za majhno plačo tako lično napravil, da ga vse hvali. V zadnjih 14 letih se je sploh za tukajšnjo cerkev veliko storilo. Lansko leto nov oltar; dve leti pred nove orgle, ki jih je J. Deutschman v Beču napravil; leta 1851. pa je dobila 4 nove zvonove, ki so daleko po svetu znani in jih je ljubljanski mojster Anton Samasa vlil. In še mnogo druzega se je napravilo, pa zacelila tudi tista rana, ki so jo roparji leta 1861 cerkvi vsekali. Za Božjo čast vnetemu gospodu župniku gré tedaj naša očitna hvala!

V imenu faranov:
Rajšp uč.

V Kozjem na Štaj. 22. marca. — Tukajšnja c. k. okrajna gosposka je po oklicu od 21. dne t. m. št. 680 naznanila, da se sme po ukazu visocega c. k. deželnega poglavarstva v Gradcu od 15. marca t. l. št. 4057, ker je goveja kuga v civilnem Hrvaškem in v Slavonii nehala, tudi ondašnja goveja živina in drobnica na živinske sejme v ta okraj goniti. Vendar se pa ta živina

*) Radi sprejmemo. Čim več imamo dopisnikov iz kmetiškega stanú, tem bolj smo veseli. Vred.

iz Hrvaškega še ne sme brez predpisanih zdravniških listov na sejme pripeljati.

Od rižanske reke pri Kopru. R. — Tukaj nismo letos mraza imeli do sušca, toraj smo brez plajščev in zimskih hal tavali po svetu; zdaj pa imamo v naši sicer skoraj vedno topli in rajski dolini toliko snega, da, ko bi jo liburniški medved le-sèm zabredel, bi gotovo mislil, da biva pod svojim „Babjim zobom.“ *) — Kar se mene tiče, sem bil, sem, in ostanem vavek „konservativen“; prešerni sneg je pa nekoliko dni sem tako „liberalen“, da meni nič tebi nič skoz vsako špranjo v mojo spav- in delavnico naletuje; burja pa je tako „radikalno“ vès cvet mojih ubogih mandeljnov požgala, da letos kar jederca ne bom imel hrustati. — Ho! ho! imam pa nekaj druzega. Poslušajte me pazljivo, posebno vi moji, prisrčni slovensko-kranjski vinski kupci! imam še — nektero dobro kapljico belega in črnega lanskega vinca. Pridite ga pokusit ali me pa s svojo naročbo počastite, kajti jez bom v ceni „liberalen“, vino bo gotovo „konservativno“, ter druzega nič želeti ne ostane, kot da bo tudi vaša plača za-nj — popolnoma „radikalna.“

Prosek 18. sušca. N. — Čudno je to, da v naši šoli že nekaj časa nima stanovitnosti noben učitelj. Od leta 1856 do 1861 so nam bili trije prestavljeni. Ne bom popisaval na drobno, kako se je vse v tem času godilo, samo povedati moram, da naposled smo dobili gosp. Grosman-a, po rodu Čeha, iskrenega rodoljuba. Vès čas se je tako pridno in izvrstno obnašal, da si je prikupil srca vseh tukajšnjih vaščanov; pridno je zmiraj izpolnoval svoje dolžnosti kakor v šoli pri naši mladini, tako tudi v cerkvi pri službi božji; vpeljal je lepo petje, kakor ga današnji čas terja, in nam je bil v vsem po volji. Al kar je pred nekaj časom počil glas, da nam tudi tega pridnega in delavnega učitelja prestavijo. Vse je oplašila ta novica; zato smo sklenili položiti prošnjo mestnemu magistratu, podpisano skoraj od vseh tukajšnjih vaščanov; šla je tudi posebna deputacija do mestnega župana, do milostljivega gospoda škofa, — al vse je bilo zastonj! Ako bi nam ne bil učitelj po volji, ne bi se bili toliko prizadjali, da ostane pri nas. Radi bi tedaj vedili, zakaj ga zgubimo? ali nimamo pravice zahtevati sposobnega učitelja za našo mladino, kakor je ta bil? Velika večina s podpisanim pismom je to očitno izrekla. Žalibog, da se ji ni zgodilo po volji!

Iz Gorice — piše „Umni Gosp.“ o sledečih, posnemanja vrednih napravah: Po prizadevanji municipija in kupčijske zbornice se napravlja v Gorici „medsebnopomočna rokodelska družba.“ Pravila ji je c. k. namestnija v Trstu začasno že potrdila, ki so se ni davno z vabilom k pristopu vred razglasila. Brž ko se 200 udov oglasi, skliče se občni zbor, da se društvo postavno vstanovi. Udje bodo plačevali v družbino denarnico (po njih starosti) po 5 do 10 soldov na teden; dobivali pa bodo o boleznih, ali kedar ne bodo mogli več delati, po 20 do 35 soldov na dan. Pravila dopuščajo tudi častne ude. — V goriškem bogosl. semenišču so napravili mladi duhovni med sabo prav lepo vredjeno kmetijsko družbo. Vsaki ud plača 20 soldov vpisnine in potem 10 s. na mesec. V kmetijstvu jih podučuje slavnoznani vodja zavoda gluhomutcev in odbornik tukajšnje c. k. kmetijske družbe. Časopise kmetijske ji bode naša kmetijska družba pošiljala. Slava vam, nada domovine! — Dalje z gorko besedo spodbuja rodoljubni „Um. Gosp.“ Goričane v pristop k „Matici slov.“ takole: Podoba je, kakor da bi po Goriškem živa duša ne vedila za „Slovensko Matico“ v Ljubljani (društvo, ki bo izdajalo slovenske bukve za učene in za priproste, ki šteje uže čez 636 udov in ima zdaj že 9987 gold. nabranih). Vse matičine ude z Goriškega lahko na prste ene roke sešteješ. Za božjo voljo, Goričanje! ali vam ni mogoče te sramote od nas odvrniti, tudi z — dvema goldinarjema na leto ne? (Kdor hoče pristopiti, oglasi se lahko tudi pri vredniku „U. G.“) — Konečno naznanja tudi, česar sta z deputacijo tržaško uni mesec na Dunaji bivša slovenska gospodarja cesarja prosila: Vrla župana Nabergoj in Primožič sta podala cesarju prošnjo za te-le reči: 1) Cesarske in mestne gosposke naj bi Slovencem okolice tržaške ne pošiljale italijanskih, ampak slovenska pisma; 2) ker šteje obmestje 36.000 duš (to je tretjino vseh tržaških prebivavcev), naj bi imeli v mestnem starešinstvu 18. svojih starešin; 3) naj bi slovenski kmetje iz okolice ne plačavali davkov ali doklad za zgolj mestne potrebe (p. za gledišče, gimnazijo ital. itd.); 4) naj bi imeli Slovenci v šolah in kancelijah tržaških enake pravice z Italijani. Cesar je obečal, to prošnjo resno prevdariti.“

Iz Planine. — Dohodek večerne veselice, ki bode 2. dan prihodnjega meseca pri nas in pri kteri se bota igrala „Svitoslav Zajček“ in „Filozof“, je namenjen siromakom studenske fare na Notranjskem. Gotovo bo vsak domoljub rad podaril 50 soldov za vstopnino ta večer, da se ubogim našim bratom saj nekoliko kruhka kupi.

Iz Kranja 25. marca. —*— Naša nova županija je vzela mestno krmilo v roke. Da ji delovanje njeno ni na rožice postlano, vidiš, kamor koli pogledaš. Čedalje več prihaja mestnih dolgov; že jih je napovedanih nad 8000 gold., pa morebiti še nismo pri kraji. Veliko skrb je tedaj novi župan z odborniki svojimi in denarničarjem vzel na svoje rame; al upanje nas navdaja, da bojo za mestni blagor vneti gospodje našli pravo pot, da se mesto sčasoma izkoplje iz svojih nadlog, in to tem več, ker umni mestjani previdijo, da bo treba na vso moč podpirati njih prizadevanje. Ker ni mogoče, da bi drugač krenili na boljo pot, je mestna županija vložila prošnjo deželnemu odboru, da dovoli povišanje priklad iz neposrednjega in posrednjega davka za toliko časa, da si mesto pomaga na bolje. Iskati ji je pa treba še druzih dohodkov, ktere imajo tudi druga mesta, kakor so pasji davek, štantnína itd. Če bi morebiti moralo mestno županijstvo o tem marsiktero grenko požreti, tolaži jo lahko to, da ni ono krivo vsega tega, ampak da je le zdravnik grdim starim ranam. Pa naj je zadosti teh žalostink danes; naj raji povem kaj veselega. V nedeljo nam napravi marljivi naš čitavničini odbor lepo „besedo“, ktere dohodek je namenjen siromakom Notranjcem. Prepričani smo, da bo ta večer vse vrelo v čitavnico našo, ker od ene strani je vabilo uboštvo naših bratov, od druge pa zanimiva beseda, ktere program je ta-le: Petje, šaloigra „Svitoslav Zajček“, spevoigra „Advokata“, po „besedi“ bode tombola. Skrbelo se je za posebno lepe dobitke.

Iz Ljubljane. V seji 22. dne t. m. je začasni opravilni odbor Matičini po prevdarku vseh okoliščin in na podlagi došlih mu odgovorov dan občnega zbora odločil na 11. maja t. l. Ustanovil je dnevni zborov red, kteri se bo z vabilom in vsemi po pravilih predpisanimi spisi razposlal udom. Da se veliki dan Matičini kolikor moč veličastno obhaja, je odbor sklenil to-le: Da mili Bog blagoslovi delovanje Matičino, naj je ob 8. uri dopoldne slovesna sv. maša v stolni cerkvi, — ob 9. uri potem začetek občnega zbora v dvorani mestne hiše, za ktero se bo sl. magistrat naprosil; opoldne skupni obed; popoldne zopet zbor;

*) Babji zob najviša tominska gora.

na večer veselica v čitavnici. Odbor bo zavoljo petja pri sv. maši kakor tudi za pripomoč veseličino zvečer v čitavnici se obrnil do odbora čitavničinega, da oskrbí po znanih mu potih, kar je treba, da se spodobno obhaja začetek slovenskemu narodu toliko imenitne Matice. Zato se pa tudi nadja blagovoljne pripomoči od vseh straní.

— V seji mestnega odbora 23. dne t. m. je župan dr. Costa naznanil zahvalo Njih eksc. deželnega poglavarja za Notranjcem darovanih 500 gold., in da je gospá Marija Kozlerjeva 500 gold. darovala za toplice ubozim bolnikom; potem je odgovoril na nektera vprašanja iz poprejšnih sej, med kterimi je bil ta najvažnejši, da je povedal, da kapital za sirotnico (Waisenhaus) znaša 116.227 gold. v obligacijah, ki ležé v c. kr. deželni denarnici in da vse to premoženje oskrbuje c. kr. deželna vlada; obresti se skladajo h kapitalu. Na to je odbornik V. C. Zupan, da se ta važna stvar ne pozgubí v pesku birokratizma, podal zboru sledeči nujni predlog: „naj se za ustanovitev deželne sirotnice osnuje odbor, sestavljen iz zastopnikov magistrata, deželnega odbora in c. kr. deželne vlade.“ Govornik se je pri tej priliki hvaležen spomnil žl. gosp. Strahl-a, ki je s tako živo ljubeznijo te domače stvarí se lotil in spisal v „Triglavu“ zlata vreden sestavek ter ga nam danes podal v posebnih iztiskih. *) Po mnozih debatah je obveljal predlog odbornika Zupana, da se storí, kar je treba, da se ustanoví odbor o zadevah sirotnice v Ljubljani. Tako pognana reč ne bo menda več zaspala! — Dalje je bilo sklenjeno 5 ročnih sikalic (gasilnic) po 20 gold. mestu kupiti, in da se pometanje mesta bode zopet v najem dalo. Naposled je prišel proračun mestni za leto 1865 v pretres; dohodki so bili po finančnem odboru prevdarjeni na 72.016 gold.; stroški pa na 71.989 gold. Ker pa je zbor potrebo spoznal nekterih viših stroškov, se za toliko povikšajo stroški.

— Po gosp. dr. Orlu se je več posestnikov ljubljanskega mahú (močvirja) obrnilo do kmetijske družbe, naj jim pomaga, da morejo letošnjo spomlad požgati tista zemljišča, kterih zavoljo neprenehanega dežja niso mogli v jeseni žgati. Kmetijska družba, kteri niso neznane ostale jesenske nadloge na mahu, se je obrnila s prošnjo do deželnega odbora, v čegar rokah je ta zadeva. Deželni odbor je vprašal c. kr. komisijo za obdelovanje mahú: je li to vse tako, kakor mu je kmetijska družba popisala, in omenjena komisija je potrdila resnično vlogo, kajti gotovo je, da komaj stoterni del tistih zemljišč, kterim je bilo v jeseni požiganje dovoljeno, se je obdelati mogel. Po vseh teh pozvedbah se je deželni odbor po c. kr. deželni vladi obrnil do Njih Veličanstva cesarja s prošnjo, da se omenjenim posestnikom letošnjo spomlad noter do 15. maja izjemno dovoli požiganje mahú proti temu, da se spolnuje vse drugo, kar veleva dotična deželna postava od leta 1863. Presvitli cesar je 13. dne t. m. dovoliti blagovolil, česar se je prosilo, da se kmetijstva na mahu rešijo velike nadloge. — Radostni bojo sprejeli dotični gospodarji to novico, — al bati se je, da jim vreme pomladansko ne bode ravno tako nemilo, kakor jim je bilo jesensko.

— V seji, ktera je bila o zadevah siromaških Notranjcev 23. dne t. m. pod predsedništvom Njih ekscelencije c. kr. deželnega poglavarja in h kteri so bili poklicani: svetovavec c. k. namestnije g. pl. Pavič, dr. Bleiweis kot namestnik deželnega odbora, dr. Orel kot namestnik kmetijske družbe, in gosp. referent grof Aleks. Auersperg, je gospod deželni poglavar z očitnim zadovoljstvom naznanil zboru, da Kranjci se po lepi svoji stari navadi zopet skazujejo radodarni, — da vse, kar se je živeža nabralo, je bilo brez pomude poslano na tista mesta, kjer je revščina največa, in da v tem hipu lakota najhuje trka na vrata senožeških sosesk. Gledé na to je bilo sklenjeno, brž brž za 800 gold. poslati moke, koruze, slanine (špeha) in solí tje.

— Filharmoničino društvo je 25. t. m. v reduti napravilo koncert v podporo Notranjcem; dvorana je bila čez in čez polna; med produkcijami je najbolj dopadla pesem gospodičine Eberhartove iz spevoigre „Der Freischütz.“ Ker je društvo vse stroške na-se vzelo in je gosp. Vitenc brez plačila v blagi namen posodil glasovir, se je nabral lep donesek od 252 gold. za Notranjce.

— „Beseda“ v čitavnici v nedeljo je bila zopet prav zanimiva; čez in čez polna dvorana je potrdila to z glasnimi pravo- in slavaklici. Zbora (Veitov „Na Prago“ in Riharjeva „Savica“) ravno tako umetno kakor lepoglasno stavljena in izvrstno popevana, — Vidičev v srce segajoči samospev „Brodnarska“, — in mojsterski Fabjanov četverospev „Prošnja“ so se v muzikalnem delu lepo vjemali z igro na harfi, s ktero je prijazni gosp. Tito Rocco, podčastnik ces. mehikanskega vojaškega krdela, navdušil skupščino. Po vsem tem je prišla na vrsto šaloigra gospé L. Pesjakove „Svitoslav Zajček“, ktero je vpeljal čitavničini orhester z dvema živahnima igrama. „Zajček“ je po nemški „Rothe Haare“ posneta igra, ki se je vdomačila po vseh gledišči. To je napotilo tudi slavno našo pisateljico, da je poslovenila igro. Le vodo bi nosili v Savo, ako bi hotli dokazovati, da je gospá Pesjakova zopet vsako vrstico prav v duhu slovenskega jezika in slovniško izvrstno prestavila v naš domači jezik. Da je v njenih delih vsaka besedica dobro prevdarjena, vé vsak, kdor ne grize samo lupin slovenskega jezika, ampak mu je segel do jedra. Kakor tedaj Nemci hvalijo to igro, jo moremo tudi mi hvaliti, ker smo jo dobili v tako lični obliki. Da je po vsem tem bila s živo pohvalo sprejeta, ni nam treba dostavljati. Igrali so jo že nam od davno priljubljeni igravci prav dobro; na novo pa sta stopila na čitavničini odbor gospodičina Fröhlichova kot „Ivana“ in gosp. dr. Dolenec kot „stotnik“ — obá tako izvrstno izurjena v besedi in vsej obnaši, kakor da bi bila že več let vajena „tistih desek, ktere svet pomenijo.“ Prejela sta obá zasluženo glasno pohvalo. Čeravno je Ivanina naloga bila majhna, vendar more ponosno o sebi reči: „veni, vidi, vici.“

— Prihodnjo nedeljo je v čitavnici zopet „beseda“, in sicer poslednja to zimo. Igrala se bo poslovenjena Vilharjeva šaloigra „Igra Pikè“ in pa Šubertova humoristična spevoigra (opereta) pod naslo- „Advokata“ (odvjetnika), ki je bila v veselici „Južnega Sokola“ z občno pohvalo sprejeta.

— Včeraj zvečer so nas zapustili vsi vojaki mehikanski. Ljubljani ostanejo vedno v prijaznem spominu; večina omikanih mož se je vseskozi priljudno obnašala in veliko veliko denarja so pustili mestjanom in največ ravno obrtnikom in rokodelcem, kterim so bili lepa pomoč. Za gotovo smo zvedili, da vsako leto se bo iz Avstrije nabiralo po 1000 vojakov za Mehiko in da Ljubljana utegne mehikanska postaja biti. Dobro!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

V dunajski zbornici poslancev se je pretekli teden godilo marsikaj važnega. Kakor vsak obrtnik plačuje davek od svojega pridobitka in dohodka,

*) Tudi „Novice“ ga bojo prinesle v slovenskem jeziku. Vred.

tako ga plačujejo tudi železnice; ves ta davek pa se je stekal dosihmal na Dunaj, kjer je sedež železničinih vodstev. Občini dunajski je bilo to zeló ugodno, ker tako je svoje občinske priklade nakladala tudi temu železničinemu davku, vse druge soseske pa po vsem cesarstvu, kjer tekó železnice, niso ničesa vživale od tega. Vprihodnje bo drugače. Zbornica je sklenila, da tisto mesto, kjer je sedež železničinega vodstva, ima dosti, ako na četrtinko omenjenega davka naklada svoje priklade, med ostale 3 četrtinke pa se delijo vse občine (soseske), skozi ktere tekó železnice. Ministerstvo je hotlo eno polovico Dunaju nakloniti, eno pa vsem drugim soseskam, pa mu ni obveljalo. Kaj bo zbornica gospôska sklenila, kteri ta sklep doide v pretres, se bo še le vidilo. — Ko je v 35. seji bil pokopan predlog grofa Vrintsa in njegovih pridružnikov, kteri je svetoval pretresovanje državnega proračuna za leto 1865 prav na kratko, je prišel predlog finančnega odbora na vrsto, kteri nasvetuje, naj se državni proračun za prihodnje leto 1866 izročí novoizvoljenemu odboru od 36 odbornikov, kteri naj potem, kadar bo finančna postava za leto 1865 že oklicana, zbornici poroča, kako in kaj. Poslanca Rechbauer in Mende sta nasproti stopila temu predlogu, rekši, da zdaj ni še čas za proračun prihodnjega leta. Državni zbor ni samo za to, da bi stroške dovoljeval, davke poviševal, posojila najemal. Mi potrebujemo poroštva prave ustavne svodobe; dozdaj nimamo še skor nič, ne društvene postave, ne porotnih sodeb; na mesto absolutizma je stopil centralizem z istimi osebami. Če bi bil kdo 19. oktobra 1860 zaspal, pa bi se danes zbudil, ne čutil bi, da smo stopili v novo dôbo; vidil bi le više davke, više državne dolgove. Če že zdaj ustanovimo proračun za leto 1866, bi ne bilo treba, da bi vlada sklicala veliki državni zbor, in bojim se, da se potem še odlaša ogerski in hrvaški deželni zbor. Tudi Mende govorí v enacem smislu in povdarja silno potrebo, da se skliče ogerski zbor. Demel in Berger sta za to, da se zbornica po predlogu finančnega odbora loti proračuna za leto 1866, sicer državni zbor nikoli ne pride do tega, da ob pravem času — že pred začetkom leta — ustanovi državni proračun. Da pa ne krenemo v nevarnost, ki se je dr. Rechbauer bojí, se morajo poroštva zahtevati. Dr. Toman predlaga, naj se proračun za leto 1866 izročí sedanjemu finančnemu odboru, ki pa naj poroča o njem še le tedaj, ko bode finančna postava za leto 1865 gotova. Predlog Tomanov ni obveljal, ker so se mnogi finančni odborniki zdržali glasovanja in je središče zborničino in ministerstvo zoper njega glasovalo; sprejet je bil predlog finančnega odbora; volilo se je tedaj 36 odbornikov; zbornica je s tem skazala sedanjemu finančnemu odboru zaupnico, in razun 4 dosedanjih, ki jih je izpahnila, izvolila vse poprejšnje; na novo pa so bili izvoljeni Berger, Toman, Demel in Kuranda. 27. dne t. m. se je v zbornici začelo pretresovanje državnih stroškov in dohodkov za leto 1865, in tako je nastopil čas važnih obravnav, kajti minister Schmerling je nekterim poslancem rekel, da bode ministerstvo prisiljeno odstopiti, ako zbornica potrdi to, kar je od stroškov zbrisal finančni odbor. — Ni še podoba, da se kmali skliče deželni zbor hrvaški; zato je časa dovolj za posvetovanje o volitvah. Da bi to posvetovanje le svobodno bilo v mejah postavnih! — O Šlezvik-Holštajnu pruska vlada že novince nabira, — avstrijska le protestira. — Kraljevič laški Humbert snubi 3. hčer kraljice angleške; — poroka ta utegne biti poroštvo trdnega prijatelstva med Anglijo in Italijo. — Spet se je res prekucnil. Tudi na Laškem imajo na debelo snegá, kjer ga nekdaj še poznali niso. Huda zima je na Marskem pokončala sila veliko zajcev in jerebic.

Denarni zapisnik Matičini.

V drugem letu so k Matici pristopili in plačali

a) kot ustanovniki:

Gospod	dr. Jarc Anton, prošt in šolski svetovavec v Ljubljani	10 gold.	— kr.
„	Trafenik Juri, župnik v gornji Polskavi na Štajarskem	10 „	— „
„	dr. Dolenc Matija, advokat na Dunaji	50 „	— „
„	Globočnik Leop., posestnik v Železnikah	10 „	— „
„	Pl. Kleinmajer Ignaci, knjigar in tiskar v Ljubljani	50 „	— „

b) za letni donesek:

„	Lercher Juri, knjigar v Ljubljani	2 „	— „
„	Niederdorfer Marko, kaplan pri sv. Petru na Otersbachu	2 „	— „
„	Žunko Josip, kaplan v Hitzendorfu	2 „	— „
„	Kumar Matija, kmet iz Krap	2 „	— „
	Skupaj	138 gold.	— kr.
	Če se temu prišteje, kar so kazale poslednje „Novice“, namreč	342 „	50 „
	se vidi, da je Matica prejela od novih udov	480 gold.	50 kr.

V Ljubljani 27. marca 1865. Dr. Jer. Zupanec.

Milodari za siromake Notranjce.

4. razglas.

Gospod	Gaber Lorenci	2 gold.
„	dr. Vončina Leon, profesor v Ljubljani	5 „
„	dr. Valenta, profesor v Ljubljani	3 „
„	Trafenik Franjo, župnik Gornjepolskavski	2 „
„	dr. A. Čebašek, profesor v Ljubljani	6 „
„	P. Grasselli, posestnik v Ljubljani	10 „
Iz Kolovrata		15 „
		43 gold.
	Z doštetimi prejšnjimi	451 „
		494 gold.
		in 2 zlata po 5 frank.

Listnica vredništva. Gosp. A. Ž. v G. in gosp. J. J. v P: O bukvarnicah selskih in kako naj županije vredujejo, je bilo v „Novicah“ že toliko in prav temeljitega, da si ne upamo ponavljati, kar je bilo že večkrat rečeno. Kaj je storiti, vé že lahko vsak, — al dolga pot je do tega, da začnemo, kar za dobro spoznamo. Kar se tiče časnikov, se oni ne morejo v vsem tako vêsti, da bi vsak bravec vsako besedo razumel; tako je pri časnikih vsacega jezika. Kdor stvarí ne razume, mu ne pomaga tudi domača beseda ne. Treba, da ljudstvo samo se po druzih potih podučuje, da tako čedalje bolj more razumeti, kar tù in tam bere. Časniki se ne morejo sukati na veke okoli abcede.

Kursi na Dunaji 28. marca.

5 % metaliki 71 fl. 65 kr. Ažijo srebra 108 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 76 fl. 90 kr. Cekini 5 fl. 19 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 27. marca 1865.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 3 fl. 82. — banaške 3 fl. 82. — turšice 3 fl. 8. — soršice 2 fl. 75. — rež 2 fl. 60. — ječmena 2 fl. 99. — prosa 3 fl. 62. — ajde 2 fl. 85. — oves 1 fl. 85.

Loterijne srečke:

V Gradcu / na Dunaji } 22. marca 1865: **65. 86. 77. 32. 33.** / **29. 36. 73. 34. 64.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 1. aprila.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.